

MATERIAL CULTURE OF THE KOREAN PENINSULA STONE AGE

Li Hajong¹

Samarkand State University

KEYWORDS

Korean Peninsula,
Paleolithic,
Neolithic economic culture,
spiritual life

ABSTRACT

This article presents the ideas of the Stone Age of the Korean Peninsula on a scientific basis. The article also reflects the cycle of the Stone Age and d. The uniqueness of the Stone Age sites mentioned in the article is revealed in the periodic table.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.6635577

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Master of Samarkand State University, Samarkand, UZB

KOREYA YARIM OROLI TOSH DAVRI MODDIY MADANIYATI

KALIT SO‘ZLAR:

Koreya yarim oroli,
paleolit,
neolit davri xo‘jalik
madaniyati,
ma‘naviy hayot

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Koreya yarim orolining tosh davriga oid fikrlar ilmiy asosda keltirilgan. Shuningdek maqolada tosh davrining davrlanishi hamda d aks etgan. Maqolada keltirilgan tosh davri makonlarining o‘ziga xosligi davriy jihatdan uzviylikda ochib berilgan.

Koreya yarim orolidagi ibtidoiy madaniyat ilk paleolit davriga (600-500 ming yil avval) borib taqalishi mumkin. Turli joylarda moddiy madniyat izlari topilgan. Koreyada qadimgi tosh asrining 50 dan ortiq yodgorliklari topilgan, ammo ularning bir nechtasi yaxshi o‘rganilgan, shuning uchun mahalliy tosh davri madaniyatlarining aniq tasviri yo‘q. Tosh davri quyi paleolit bosqichida (600-500 ming yil avval) boshlangan².

Paleolit odamlari g‘orlarda yoki tosh qoyalari ostida yashagan. Ma‘lumki, tarixni arxeologik jihatdan puxta va atroflicha o‘rganishda juda ko‘p tomonlarni hisobga olish, ya‘ni har bir ashyoviy topilmalarni umumlashtirgan holda, ular qanday holatda va qayerdan topilganligini to‘g‘ri talqin qila bilish taqozo etiladi. Masalan, topilmalar qo‘lga kiritilgan arxeologik yodgorliklar turlarining qaysi davrga, qanday ma‘daniy qatlamlarga oidligini to‘g‘ri tasavvur qilishga harakat qilish kerak. Bu xususiyatlar odatda darsliklarda o‘z aksini topa boradi. Arxeologik qidiruv ishlari tufayli yangidan-yangi materiallarning doimiy to‘plana borishi natijasida mavjud darsliklar kundalik fan muvaffaqiyatlaridan orqada qolib boradi. Paleolit davri arxeologiyasi arxeologiya fanining odam ajdodlarining eng qadimgi madaniyatlari izlarini o‘rganadigan sohasidir. Paleolitshunoslikning shakllanishi va taraqqiy qilishi odamning paydo bo‘lishi masalasi, ya‘ni antropogenez bilan chambarchas bog‘liqdir. Paleolitning ilk bosqichida zamonaviy odamdan farq qiluvchi, hali qo‘pol tosh qurollardan foydalangan odam jismoniy tipi yashagan bo‘lsa, paleolitning oxirlariga kelib esa, sizni bizdan farq qilmaydigan yuqori darajadagi madaniyatlarga ega zamonaviy odamlar tarix sahnasiga keladilar. Ular haqiqiy kishilik jamiyatlariga, toshdan, suyakdan, hayvon shoxlaridan ishlangan yuzlab buyumlarga, tilga, ijtimoiy tashkilotga, dinga, oilaga, ko‘mish marosimlariga va h.k. larga ega bo‘ladilar. Shunday qilib, xomo sapiens sapiens antropologik tipining va uning bilan bog‘liq asosiy madaniy elementlarning paydo bo‘lishidek murakkab jarayonlar paleolit davrida sodir bo‘ladi va bu holatlar paleolit davriga muhim ahamiyat kasb etadi.

Ba‘zan ular tekisliklarda quyosh yaxshi isitadigan va suv havzalariga yaqin joylarda uylar qurishgan. O‘zlashtiruvchi turdagi asosiy iqtisodiy faoliyat qadimgi Koreya aholisi uchun: ov qilish, baliq ovlash va termachilik edi. Keyingi bosqichda urug‘chilikning matriarxat bosqichi shakllanadi.

² Культура Кореи: учебное пособие. Часть 1 (с древнейших времен до 1910 г.) / сост. Л.А. Андропова; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2014. С.6-17

Hayvonlarni ovlash va tana go'shtini nimalash uchun nafaqat suyak va shox, balki ibtidoiy tosh qurollar ham ishlatilgan. Qadimgi odamlar yog'ochdan yasalgan tosh buyumlardan foydalanganlar.

Yuqori paleolit davri tosh buyumlarining qayta ishlash texnologiyasining o'zgarishi bilan ajralib turadi. Ular ikki tomonlama chaqmoqlash orqali tayyorlanadi va qo'pol retushga ega bo'ladi. Mezolit davriga kelib esa kamon va o'q paydo bo'lib, bu ovning mahsuldorligini sezilarli darajada oshirdi.

Koreyaning quyi paleolit yodgorliklari, masalan, Chongokni (Geonggi) joylashgan joy, Yevropa, Afrika, Hindiston va Janubi-Sharqiy Osiyodagi qadimiy yodgorliklar bilan o'xshashliklarga ega. O'rta paleolit madaniyati-Kulpho 1 (Shimoliy Hamgyong) va Sokchanni (Janubiy Chuncheon) quyi qatlamlari Shimoliy-Sharqiy Xitoydan topilgan deyarli o'xshash. Kulpo 2 va Sokchanni yuqori paleolit materiallari tipologik jihatdan Rossiyaning uzoq Sharq, Sibir, Mo'g'uliston va Shimoliy Xitoy yodgorliklariga o'xshaydi³.

Ilk va so'nggi paleolit o'rtasidagi sezilarli farq jiddiy muammo bo'lib qolmoqda: O'rta paleolit davri haqida juda kam dalillar mavjud va paleolit davrining oxiri (8 ming yil oldin) va neolit davri boshlari (miloddan avvalgi 4 ming yil) o'rtasidagi farq mavjud. Shunday qilib, qadimgi va yangi tosh asrlarining madaniy davomiyligi buziladi. Yarim orolning so'nggi paleolit aholisining koreyslarning ajdodlariga aloqasi yo'q.

Neolit davri Koreyada taxminan miloddan avvalgi 2-1 ming yilliklarga davom etgan. Daryo vodiylari bilan bog'liq beshta asosiy viloyat markazlari mavjud edi: 1) Shimoli, Sharqiy, Tumangan daryosi havzasi; 2) Pusan viloyati-Daryo og'zi. Naktongan; 3) Seul tumani Hangan daryosining quyi oqimi; 4) Xvanxe yarim oroli qator kichik daryolar vodiylari; 5) Pxenyan tumani-quyi oqimi

Janubiy koreyalik arxeologlar neolit davrida Koreyada 50 mingga odam yashagan, deb hisoblashadi. Turar joylar ikki turdagi aholi manzilgohlari bilan farqlanadi⁴.

1. "Qayroqtoshdan foydalangan jamolar madaniyati" ga tegishli manzilgohlar yuzlab yillar davomida odamlar yashaydigan joy yaqinida yeyilgan mollyuskalarning tashlangan qobiqlaridan hosil bo'lgan. Bunday to'xtash joylari dengiz bo'yida va daryolar og'zida joylashgan edi. Mamlakat bo'ylab yuzdan ortiq bunday joylar topilgan. U ilk neolitda paydo bo'ladi, temir asri boshlangunga qadar davom etadi, ammo rivojlangan so'ngi neolit davrida u ikkinchi turni siqib chiqara boshlaydi.

2. Ochiq makonlar, past xavfsiz holatga tepaliklar ustida aholi punktlari joylashgan bo'lib, pasttekisliklar bevosita yaqin terassa yoki tog' yonbag'rida axoli turarjoylar qurishgan. Endilikda odamlar o'troq turmush tarziga o'tishadi, ishlab chiqaruvchi xo'jalik turmush tarzi hisoblanmish dehqonchilik xo'jaligi paydo bo'ladi. So'nggi neolit davriga kelib, aholi tariq, loviya, janubda esa sholi kabi ekinlarini ekishni o'zlashtirishgan. Yerga motiga bilan ishlov berishgan.

Neolit davrida insoniyat birinchi texnika inqilobni boshdan kechirmoqda edi (ishlab

³ Культура Кореи: учебное пособие. Часть 1 (с древнейших времен до 1910 г.) / сост. Л.А. Андропова; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2014. С.8

⁴ Культура Кореи: учебное пособие. Часть 1 (с древнейших времен до 1910 г.) / сост. Л.А. Андропова; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2014.с.8

chiqarish tipidagi iqtisodiyotga o'tish, sopol ishlab chiqarishning paydo bo'lishi). Neolit bosqichida Koreya aholisi silliqlangan tosh buyumlaridan foydalangan⁵.

Kulolchilik va to'qimachilik soxasi keng tarqalgan. Neolit davrining so'nggi bosqichlarida: miloddan avvalgi 1800-1700 yillardan miloddan avvalgi 1000 yilgacha qishloq xo'jaligining ibtidoiy shakllari paydo bo'ldi. Bu yerda shuni aytish lozimki, Koreyada neolit davri bir muncha uzoqroq davom etgan.

Shox va toshdan yasalgan buyumlar yerga ishlov berish uchun ishlatilgan, tosh xavonchalar yig'ilgan donlarni maydalash uchun ishlatilgan. Neolit davrida barcha mintaqalarda bo'lgani kabi matriarxat davri yuqori darajada rivojlangan. Neolit davrining o'rtalarida ijtimoiy hayotda juft nikoh shakllana boradi. Bir necha yaqin avlodlarning qabila jamoasiga bosqichma-bosqich birlashishi boshlanadi. Bu davrda ijtimoiy tabaqalanish mavjud bo'lmagan.

Aholi punktlari hajmi sezilarli darajada ortib boradi, yuz yoki undan ortiq alohida uylardan iborat aholi manzilgohlari shakllanadi.

Ma'naviy hayotda oilaning homiy ruhlariga sig'inish, hosildorlik ma'budalariga e'tiqod qilish ustunlikka ega edi. Koreya neolit davri jamoalari o'z davriga nisbatan ancha yuksak moddiy madaniyat yaratganlar. San'at namunasi darajasidagi zargarlik buyumlarini yaratish ko'nikmalarga ega bo'lishgan. Munchoqlar (jasper) noyob toshlardan yasalgan. Shuningdek, uzuk shaklida sirg'a, chig'anoqlardan taqinchoqlar va (hairpins) bilakuzuklar tayorlangan⁶.

Koreya yarim orolining neolit davri asosiy bosqichlari va xo'jalik madaniyatlari:

1. Eng qadimgi bosqich (miloddan avvalgi 4-5 ming yilliklar) silliq yumaloq sopol madaniyati. Shu bilan birga bu madaniyat, yarim orolning janubdan, Yapon orollariga chegara joylarda ham tarqalgan edi.

2. Miloddan avvalgi 4-3 ming yilliklar taroqsimon naqshli kulolchilik ananalarini tashuvchilarining kirib kelishi. Bu butun Koreya yarim orolini qamrab olgan birinchi madaniyat hisoblanadi. Sopol idishlarning yuqori va o'rta qismiga "Rojdestvo daraxti" shaklidagi naqsh qo'llanilgan.

3. So'nggi neolit (miloddan avvalgi 2-1 ming yillar) sirlangan kulolchilik madaniyati tashuvchilarining kirib kelishi (Sharqiy Osiyo tipidagi mongoloidlar). Toshga ishlov berish tartibining takomillashuvi yuz berdi.

⁵ Тихонов В.М., Кан М. История Кореи: В 2 т. М.: Наталис, 2011.

⁶ История Кореи. Новое прочтение / под. ред. А.В. Торкунова. М., 2003. С.23-38.